

STUDENTSAMSKIPNADEN

NOU 2003:25 NY LOV OM UNIVERSITETER OG HØYSKOLER – HØRINGSUTTALELSE

1. Generelt

Ryssdalutvalget har hatt som oppgave å utarbeide utkast til en felles lov for de private og de offentlige institusjonene for høyere utdanning. Studentsamskipnaden i Tromsø registrerer at utvalget er delt i et flertall og et mindretall som gir ulik beskrivelse av utviklingen og styringen innenfor sektoren de senere årene. Ordningen med studentsamskipnader og en eventuell revisjon av samskipnadsloven ligger utenfor utvalgets mandat.

Under behandlingen av stortingsmeldingen om kvalitetsreformen gikk Stortingets flertall inn for at de høyere statlige utdanningsinstitusjonene skulle være forvaltningsorgan med utvidete fullmakter. Stortinget ba også Utdannings- og forskningsdepartementet legge fram forslag til felles lovverk for statlige og private høyere utdanningsinstitusjoner. Vedtaket om tilknytnings-form ble innarbeidet i lov om universiteter og høyskoler og gjort gjeldende fra 01.01.03. Vedtak om felles lovverk ble fulgt opp av departementet ved oppnevning av Ryssdalutvalget som fikk som mandat å utrede og komme med forslag til felles lov for statlige og private institusjoner. Utvalget ble samtidig bedt om å utrede og fremme forslag til lovregulering av ny tilknytningsform for statlige universiteter og høyskoler. Dette er ikke forankret i Stortingets vedtak, og Studentsamskipnaden i Tromsø vil påpeke at endringene i universitets- og høyskoleloven som ble gjort gjeldende fra 01.01.2003 har gitt institusjonene betydelig autonomi og stor grad av frihet.

Studentsamskipnaden i Tromsø er tilfreds med at bestemmelser om studentbetaling foreslås nedfelt i lov for universiteter og høyskoler. Vi mener at offentlig utdanning skal være gratis og er opptatt av at dette prinsippet formuleres så klart at det ikke oppstår tvil. Ryssdalutvalget er delt også på dette punktet. Studentsamskipnaden i Tromsø tar avstand fra flertallets forslag som er uklart og kan fungere som en regulering av egenbetaling avhengig av graden av fullfinansiering. Studentsamskipnaden i Tromsø støtter intensjonen bak mindretallets forslag som fastslår at offentlige institusjoner bare kan ta studentbetaling for etter- og videreutdanningstilbud. Mindretallets forslag reiser imidlertid spørsmål om definisjonen av etter- og videreutdanning. Forslaget kan derfor være vanskelig å praktisere fordi undervisningstilbud både kan være tilbud til ordinære studenter som ikke skal betale for det og til etter- og videreutdanningsstudenter som eventuelt skal betale. Vi ber derfor om at formuleringen av paragrafen på dette punktet blir mer presis. Samtidig må institusjonene ha klare regler for når en student tar del i et ordinært studium eller er på etter- og videreutdanning.

Studentsamskipnadene har i dag det operative ansvaret for studentvelferden mens det strategiske ansvaret er tillagt utdanningsinstitusjonenes styre. Dagens modell legger opp til at studentene selv har betydelig innflytelse og ansvar for egen velferd. Det er blant annet gjennom dette forholdet at samskipnadene i dag yter et helhetlig velferdstilbud til studentene. Studentsamskipnaden i Tromsø mener at utvalget sitt forslag legger opp til privathøyskolelovens bestemmelser om ansvar for studentvelferd. Etter vår oppfatning representerer dette en klar svekkelse av studentenes rettigheter og medvirkning i forhold til læringsmiljø og studentvelferd. Et godt læringsmiljø er en forutsetning for å realisere høgre utdannings formål. Studentsamskipnaden i Tromsø mener derfor mener derfor at det er en presisering og tydeliggjøring av institusjonenes ansvar som bør lovfestes.

2. Forholdet til samskipnadsloven

Ryssdalutvalget gir i sin utredning i pkt. 7.2.3.5 noen kommentarer til enkelte sider ved forholdet til studentsamskipnadene og gir følgende anbefalinger:

- Det er lite hensiktsmessig å ha bestemmelser om studentvelferden i en egen lov (samskipnadsloven)
- Departementet bør foreta en konkret gjennomgang av samskipnadsloven og vurdere om denne loven kan innarbeides i den felles lov for statlige og private høyere utdanningsinstitusjoner

- Dersom enkelte institusjoner selv ønsker å ha ansvar for studentvelferden, mener utvalget at dette bør være mulig. Som en konsekvens bør utdanningsinstitusjonene stå fritt til å kjøpe tjenester gjennom samskipnadene, gjennom andre tilbydere eller gjennom etablering av egne tilbud.
- Samtlige institusjoner som tilbyr høyere utdanning bør ha samme dispensasjonsadgang etter samskipnadslovens §2, som privathøgskolene har i dag.

En studentsamskipnad har til oppgave å ta seg av interesser som knytter seg til studentenes velferdsbehov ved det enkelte lærested. Siden etableringen av Studentsamskipnaden i Oslo 1939 har denne selskapsformen fått stor utbredelse i Norge og i dag finnes det 25 samskipnader. I andre land har man valgt andre måter å organisere studentvelferden. Det er kun i Island at man har en tilsvarende ordning, Félagsstofnun stúdenta ved Islands Universitet og i Tyskland har Deutsche Studenterwerke en lignende status. I de fleste andre land har læreinstitutionene et direkte ansvar for å dekke studentenes velferdsbehov. I de andre nordiske landene er der bygd opp studentboligstiftelser, delvis med sterk kommunal styring, som ivaretar studentenes boligbehov.

I NOU 2000:14 "Frihet under ansvar" sies det under oppsummeringen av kapittel 2.1.4: Kvalitet og effektivitet i læringsmiljøet: følgende:

Ansvaret for det helhetlige læringsmiljøet bør ligge hos institusjonen alene og ikke deles mellom samskipnad og institusjon. Organiseringen av selvstendige studentsamskipnader som ansvarlige for studentvelferden bør vurderes på nytt i lys av institusjonenes helhetlige ansvar.

I Mjøsutvalgets drøfting av forholdet mellom utdanningsinstitusjon og samskipnad het det:

Utvalget ønsker ikke å fremme forslag om å legge samskipnadene inn under institusjonene, ut fra dagens sammensetning av oppgaver og formelle struktur (...). På den annen side mener utvalget at det kan være grunnlag for å drøfte arbeidsdelingen mellom institusjon og samskipnad på nytt og i lys av institusjonenes nye situasjon. Utvalget er av den oppfatning at både det strategiske og operative ansvar for læringsmiljøet bør legges til institusjonen. Dette forutsetter et tettere og bedre samarbeid mellom institusjon og samskipnad. Måsetningen for dette samarbeidet bør være å avklare rollefordelingen, unngå dublering av oppgaver og samtidig utnytte kompetansen i begge miljøer til det felles beste. Utvalget mener dette bør drøftes i en egen utredning.

Under forutsetning av at utdanningsinstitusjonenes ansvar for studentvelferden presiseres og tydeliggjøres med utgangspunkt i Mjøsutvalgets drøfting stiller Studentsamskipnaden i Tromsø seg derfor ikke avvisende til at bestemmelsene om at samskipnadene legges inn i en felles lov for private og offentlige utdanningsinstitusjoner.

I forhold til utvalgets kommentar om institusjonenes ansvar der det åpnes for at det operasjonelle ansvaret kan tilfalle institusjonene vil Studentsamskipnaden i Tromsø framheve at det er et viktig prinsipp at studentene er premissleverandører for studentvelferden. Dette prinsippet må ligge fast selv om det operasjonelle ansvaret skulle tilfalle utdanningsinstitusjonene.

Studentsamskipnaden i Tromsø mener at utdanningsinstitusjonenes ansvar for det helhetlige læringsmiljøet og herunder studentvelferden er viktig, og vi frykter at det å fjerne den obligatoriske tilknyttingen til studentsamskipnadene kan være ødeleggende for det helhetstilbudet som i dag eksisterer. En eventuell utvidet adgang til å søke dispensasjon fra samskipnadslovens § 2 bør følges opp ved at det defineres spesifikke krav som skal være oppfylt for at en slik søknad innvilges.

Studentsamskipnaden i Tromsø vil til slutt påpeke at ordningen med fristasjon er svært viktig for å sikre et best mulig og rimelig tilbud til studentene. Spesielt ved mindre læresteder, uten det store "kundegrnlaget", er dette avgjørende for å sikre studentene et godt tilbud. Fristasjonsordningen er også en god måte for utdanningsinstitusjonene å ta sin del av ansvaret for velferd og læringsmiljø.

Tromsø 10.02.2004